

ALEV KARADUMAN
Anlıyorum Ama Konuşamıyorum

ALEV KARADUMAN 1988 yılında Doğubeyazıt'ta doğdu, 1993 yılından beri İstanbul'da yaşıyor. Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'nü bitirdi. *BirGün*, *Cumhuriyet Kitap*, *Hürriyet Kampüs* ve *O'ta* söyleşileri ve yazıları yayımlandı. Yazıyla uğraşmanın yanında işletmecilik yapıyor. Edebiyatı çok seviyor ve kedisiz de yazar olunabileceğine inanıyor.

İletişim Yayınları 2203 • Bugünün Kitapları 187

ISBN-13: 978-975-05-1791-4

© 2015 İletişim Yayıncılık A. Ş.

1. BASKI 2015, İstanbul

EDITÖR Tanıl Bora

YAYINA HAZIRLAYAN Hüner Aydın

KAPAK ve KAPAK İLLÜSTRASYONU Deniz Karagül

UYGULAMA Hüsnü Abbas

DÜZELTİ Birhan Koçak

BASKI ve CILT Sena Ofset · SERTİFİKA NO. 12064

Litros Yolu 2. Matbaacılar Sitesi B Blok 6. Kat No. 4NB 7-9-11

Topkapı 34010 İstanbul Tel: 212.613 38 46

İletişim Yayınları · SERTİFİKA NO. 10721

Binbirdirek Meydanı Sokak, İletişim Han 3, Fatih 34122 İstanbul

Tel: 212.516 22 60-61-62 • Faks: 212.516 12 58

e-mail: iletisim@iletisim.com.tr • web: www.iletisim.com.tr

ALEV KARADUMAN

Anlıyorum Ama Konuşamıyorum

Tüm Ahmet Kaya türkülerine ithaf edilmiştir...

İÇİNDEKİLER

SEVGİLERİMLE...	9
ÖNSÖZ	11
BİRİNCİ BÖLÜM	
Kurbağalara Bakmaktan Gelen...	15
'Kürt diye bir şey yoktur'	22
Tiyatro, miyatro	27
Pekake	33
'Batılı yüzümüz' ve rencide ruhlar	39
İKİNCİ BÖLÜM	
İnanç Olsun	47
Yarı yarıya	52
Bana fraksiyonunu söyle, sana kim olduğunu söyleyeyim	57
Her yer heval, her yer özeleştir	65
I don't know	71
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	
Dayê Dayê, Nan...	79
Küçük, kâğıt, Türk bayrağı	83
Siyasi ve fiziki haritalarda Cabbar	88
O zaman "Türkiyem"i de söyleyin	95
Bakın veletler, bunun adı Erbani...	106

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

1 Ev, 40 Koyun	113
Siz Amerika'yı mı tutuyorsunuz, Saddam'ı mı?.....	120
Onu bunu geç de... Ben buraya nasıl üye olurum?.....	126
'Türkçe oku! Lütfen Türkçe oku...'	130
Bir sakatlık yanı... ..	134

BEŞİNCİ BÖLÜM

Mışmışık... Dağın Öte Yanı...	139
Ey büyük Seyit Rıza!.....	145
Acaba ben de mi manyağım? Galiba öyleyim... ..	152
Biz derken... Ateşkesin çocukları... ..	159
'Şu dünyada yapılacak en değerli ve doğru şey'	169

ALTINCI BÖLÜM

Ben Saz Çalamıyorum ki	175
Proje ve ötesi.....	182
Solcu arkadaşlarla konuşurken... ..	187
Silahlanmak ya da silahlanmamak.. İşte bütün... ..	192
Bir, iki, üç... Üçüncü yolun ağzında... ..	201

YEDİNCİ BÖLÜM

'Kamu' Alem	207
Şurada bir arkadaşına gidecektik... ..	214
Allah Allah... Bunlar acaba hayatlarında kaç tane Diyarbakırlı gördü?	218
Diyarbakır'ın ..... ilçesine bağlı ..... köyünde çıkan çatışmada... ..	223
Gün gelir, hepimiz eşit ve kardeş oluruz.....	229

SEKİZİNCİ BÖLÜM

Bari Bu Muşlu Olsun	233
Çünkü çocuktum... ..	240
Hayattan o kadar vazgeçememek.....	246
Bir karar alma mekanizması olarak annelerimizin babalarımızın zihniyeti.....	253
Kürtler var çok sevmek adrenalin.....	259

DOKUZUNCU BÖLÜM

Son Söz Niyetine	265
Güle güle Doğubayazıt!.....	265
Sidikli kontesler diyarı: İstanbul.....	268
'Mizankeran' ve 'Guştagameşte' dolaylarında.....	274
'Alleeeeeeev, kalk Rojin çıktını!!!'.....	278
Hadi oradan!.....	282

SEVGİLERİMLE...

“Anlıyorum ama konuşamıyorum” demenin anlatılması gereken bir sorun olduğuna kanaat getirdiğim andan itibaren destekleri ve doğru yönlendirmeleri için Seçil Türkkın’a, Lahi-ka Karaduman’a, Önder Abay’a, Ozan Doğa Gökşin’e ve Harun Ercan’a,

Kitaba, hikâyelerini içtenlikle paylaşarak dahil olan herkese ve onlarla bir araya gelmeye vesile olan Baran Kaya’ya, Damla Keskin’e, Nagihan Gürkan’a, Cihan Çokbilir’e, Burak Örs’e ve Pernille Holm’a,

Kitabın yazmayı bitirdiğim her bölümünü heyecanla, ilgiyle okuyarak eleştirilerini esirgemeyen Pınar Karaduman’a, İktil Kalkanlı’ya ve Volkan Çıkıntıoğlu’na,

Editörlükten çok akıl hocalığı yaparak projeye başından beri inandığı için Tanıl Bora’ya,

Kitaba en çok yakışan önsözünü yazdığı için Gülten Kaya’ya,

Seçtiğim her yolda desteklerini esirgemeyip bugünkü tüm “yarım kalmışlıklarım” ve “tamamlanmışlıklarım”ın sebebi oldukları; nihayetinde şu anda hayatta sahip olduğum ve sevdiğim her şey için aileme, anneme,

Çok teşekkür ederim...

ÖNSÖZ

Kimlik nedir? İçimizde bize ve aklımıza bile ayak direyen bir öz mü? Zamanın tam da bu yerinde sınırlar değişip savaşlar yapılırken, birçok yer yıkılıp yeniden yapılırken, insanlığın gözü önünde haritalar yeniden şekillenirken hangi yolu ne kadar kattığımız, ne kadar özgür ya da “ait” hissettiğimiz konusunda yaşadığımız içsel karmaşa çok fazla soru üretiyor.

Benimsenen ya da dayatılan inançlar, tercihler ya da zorunluluklar, yakın-uzak hissedişler arasında bitmeyen bir arayış bu. İnsanın tüm aidiyetlerini tanıyarak, kendini buna göre tanımlayarak benimsediği ve karar verdiği “ben” e göre davranma veya yaşama hakkı vardır ve bu gerçek “hak” tır.

Yok edilen ya da yok sayılan kültürleri koruma isteği ne kadar “dünyalı olma” terbiyesi ise bahsedilen kültüre ait olduğunu her şeyinle hissetme hüznü de o kadar “insan olma” hali işte.

Öte yandan insanlara sorduğunuzda, yaşadıkları dünya hayal ettikleri dünya değildir zaten. Bu dünyada “üstün” olmakla ve “öteki-alttaki” olarak tanımlanan eş zamanlı yol alır tarihin içinde. Zaman ortaktır fakat haklar çağ farkına tekabül edecek kadar ayırır birbirinden. Yok edilen kültürün içine kapanıp kalmak şimdiki zamandan vazgeçmekse onun varlığının kabu-

l mücadelesinde yaralanmak ya da parçalanmak da gelecekte
vazgeçmemek olarak düşünülebilir.

Tüm simgelerinin ve d grnlerinin ötesinde kimlik arayı gerçekte bir i gerilim de üretebilir. Bu i gerilim, insanı, aidiyetini reddetme noktasına taşıyabilir. Ama zm olabilir mi? Çünkü her sosyal varlık kendi yapıtaları ve kodlarıyla kendini hep yeniden ve yeniden üretir. Burada olağan olan hem insanın hem de toplumun kendine zaman ve tarih içersinde yer açma haklı isteğidir. Bu hakkın eşit kullanılmaması zamanımızın bir gerçeği ise dünyanın hiç kimseye ait olmadığı da bir başka keskin gerçektir.

Elinizdeki kitap da son derece naif bir gerçeklikler bütünü.

Paralanm bir coğrafyada bir tarafta kalıp orada kendi uygarlığını ilerletemeyiinin sebep-sonuç ilişkileriyle de yzleebileceğiniz bu kitapta, dinden dile kendilerini ortada bırakılm hissedenden bir kuşağın soruları ve kendi arka planlarına dair farkında olarak ya da olmayarak kurdukları bir sosyoloji var.

Sizi tarihe, yakın geçmişe, Ŗimdiki zamana ve ister istemez geleceğe yollayacak olan bu derin insan hikyelerinde 20. yüzyılda doğan, 21. yüzyılda büyüyen ve büyümekte olan bir kuşağın kendi sorularına yanıt ararken, kişisel tarihlerini sorgularken, bu sorgulamanın her aşamasında “tarafsız” bakabilme nezaketi göstermeleri çok saygıdeğer. Kendi aidiyetlerine karşı hissettikleri o dayanılmaz i savunmada iki toplum, iki kültür, iki dil arasında yaşadıkları derin kırılmada Siverek’ten İrlanda’ya, Konya’dan Danimarka’ya geçilen yollarda her Ŗeye rağmen “sınırdan” yaşama halinin değişmezliği ile “ben” olabilme halini gerçekleştirme çabası son derece olgun yürüyor. Kültürel varolularının tamamlanamadığını düşünen anlatıcıların hissettiği yalnızlıkla, tehdit altındaki kimliğin gerçekliği arasında yetişen bu kuşağın, kendi kültürel kodlarından kopamayıyla yeni bir dünyada var olabilmek ve o dünyanın işaretlerine, dillerine adapte olmak zorunluluğu arasında geçen çocukluk ve gençlik yılları, doğaldır ki onları “tek kimlikli” bir dünyanın ötesine taşıyıp sorularla zenginletiriyor. Geçerli olan tek kimlikle, gerçek olan öteki kimlik arasında kendilerini parça-

lanmış hissetmelerine rağmen geldikleri ülkeden önce bir başka yurdu terk ettikleri duygusuyla büyüyen kahramanlarımız kendi kimliklerini inşa ederken aynı zamanda bir bellek tazelenmesi de yaparak 60'ların ekonomik göçünden '80 ve 90'ların siyasi göçüne kadar bir çeşit "sürgün" olma haline de yaklaşıyorlar okuru. Bu ortak bellekte 90'ların öncesi ve sonrasına, siyasi partilerden orduya, doğudan batıya uzanırken dilin ölmediğini, kültürün kendini birçok farklı alana/mekâna sürüklediğini görmek de mümkün. Ayrımcılığın henüz bir insanlık utancı olarak kabul görmediği bu ülkede Batı'ya göçte entegre olma-olamama, reddediş ile kabulleniş, suçluluk, bilinmeyen karşısında duyulan korku, kabul görmeme endişesi, alay konusu olma paniği, hor görülecekleri duygusu vb. ile isimlerinden renklerine, aksanlarından giyim tarzlarına kadar, onları travmatize eden bu 'yeni hayat' a dair tüm gerilimlerin toplamında iki soru var:

"Em kî ne?"

"Ez çi bikim?"

Tarih biraz da bu sorularla birikiyor.

Peki, şimdi daha iyi anlayabilir misiniz "anadilde eğitim hakkı"nı?

GÜLTEN KAYA

Kurbağalara Bakmaktan Gelen...

Bizim gölüyle, canavarıyla, depremiyle, dramıyla bildiğimiz şehir; Van, Wane... Ve bizim henüz tanımadığımız; mühendisliğiyle, tiyatrosuyla, Van'ıyla, İzmir'yle, İstanbul'uyla kendine bir hayat kurmuş Mahir Yeşilova; kendini bildi bileli iki arada bir derede. Annesi sekiz kardeşin biri, babası üç anneden olma on yedi kardeşin sadece bir tanesi. Babasının annesi, oğlu çok küçükken ölmüş. Bu yüzden, köyden köye gezip yatılı okula öğrenci toplayan kaymakamın hedefi olmuş on yedi kardeşin bir kısmı. Çocuklar üvey annede büyüyeceğine öğretmen okulunda tahsil kazansınlar bari diyerek yollanmışlar yatılı geleceklere. Keza yaşları çok küçük, ne tarlaya gidebilirler ne hayvana. Baba ve kardeşleri, bu koskoca on yedi kardeşli, yüz-yüz elli kuzenli ailenin tek okumuşları; annelerinin rahmeti ise bu minvalde belki de en büyük şansları. Mahir'in annesinin şansı ise daha bir dramsız. Anne zaten sekiz çocuğun yedisinin okuduğu bilinçli bir aileye doğmuş, üstelik o dönem tam da Van'a Kız Öğretmen Okulu kuruluyormuş. Anne de baba da Vanlı olmasına rağmen Ankara'da bir hizmet içi eğitimde tanışıp, dönemin flört ritüellerine uyup üç-beş ay içinde evlenmişler. İki tane nur topu gibi çocukları, biraz da gitgelli bir hayatları olmuş. Bu gitgelin ortasında Mahir, 1983'te Van'da doğu-

yor ve on yaşına kadar orada yaşıyor. Köy ve merkezdeki evleri arasındaki hatırladıkları ise buğulara, buzlara karışıyor:

Ben Van'dayken bile bir nevi şehir çocuğuydum; merkezde bir mahallede, her amcama bir daire düşen aile apartmanında büyüdüm. Çocukluğumun esas hatırladığım kısmı, kuzenli akrabaları o koca apartmanda geçiyor. Malum dedemin üç kadından on yedi çocuğu var; en büyük eşini hatırlamıyoruz. Ama üçüncü eşini hatırlıyorum, o da bizim için bir babaanneydi, hiçbir ayırım yoktu. Ayrı annelerden olan kardeşler arasında da hiçbir ayrılık yok, onların hepsini de amca, hala olarak biliriz. İlkokulum çok yakındı. Tüm kuzenler aynı okula giderdik, evimizin kocaman bahçesinde oyunlar oynardık. Şehir merkezinde olmamızdan da kaynaklı çevremizde tayin olmuş memurlar, polisler, subayların yaşadığı yerler de çok vardı ama çoğunluk yine yöre halkıydı. Pazarda manavda Kürtçe duyardık sürekli. Annem babam bizimle hep Türkçe konuşuyordu ama Kürtçeyi de hep duyuyorduk. Çünkü Türkçe bilmeyen halalarım, yengelerim vardı; annemler mecburen onlarla Kürtçe konuşuyorlardı. Ya da gizli, bizim duymamamız gereken bir şey konuştuklarında Kürtçeye dönüyorlardı. Konu ve içeriğe göre değişiyordu yani. Annem, babam Kürtçe konuşmamanın yanında Türkçemizi de çok didik didik ediyorlardı; düzgün cümleler kuralım, aksanımız kaymasın diye sürekli bizi düzeltirlerdi. Çünkü kafalarında hep varmış, "biz buradan bir gün gideceğiz".

Yazları köye giderdik sık sık; ben köyü çok seviyordum. Bol bol eşeğe biniyor, koyun seviyor, hayvanları otlatmaya götürüyorduk. Çocuklar için bulunmaz bir eğlenceydi bunlar. Köyde bir gölet vardı, ona kurbağalı göl diyorlardı. Bütün köylü çocuklar oynuyordu içinde; annem bizi sokmuyordu sudan hastalık, siğil filan kaparız diye. Biz kardeşimle göle uzaktan bakıyorduk mahzun mahzun. Çobanların peşinden dağlara gidiyorduk. Kuru bir köydü zaten, ağaçlık birkaç yer vardı, otlar da hayvanlar içindi. Kavak ağaçları vardı köyde. Oranın çocukları da bize fakir çocuklar gibi geliyordu; aslında "...gi-

bi geliyordu” değil, öylelerdi. Köydeki sofrta hep aynıydı: yoğurt, peynir, tandır ekmeği. Biz gittiğimizde –misafir olduğu-muzdan– hep ekstra bir şeyler çıkarmaya çalışırlardı: yumurta, bal vs. Bazen hayvan bile keserlerdi, o zaman babam çok üzülürdü; *zaten durumları belli, bir de bize hayvan kesiyorlar* diye. Ama onları mahcup etmemek için bir şey demezdi. İnsanlar merkezde otursa da düğünler genelde köyde oluyordu. Düğünlerde erkek, kadın hep ayrıydı; yerlere uzun muşambalar serilirdi. Şimdiki “yeryüzü sofraları” gibi uzun sofralar düşünün. Pilav, et, yoğurt, tandır ekmeği sırayla konurdu sofrta boyunca. Davul, zurna oluyordu illaki. Kadınlar klasik, basma Kürt elbiselerini giyerdi; rengarenk, pasparlak... Kürtçe söylenirdi zaten hep. Dizilime dikkat ediliyordu halayda: kadınlar yan yana, araya bir yakın erkek akraba, sonra diğer erkekler. Ama tabii biri, birine yazılıyorsa bu fırsatı değerlendirip halayda araya giriyordu. Düğünlerimizde ve amca sofralarımızda içkiyi hiç hatırlamıyorum. Zaten içki Van’da çok ithal bir ürün gibiydi. “Şu İstanbullunun da dolabında rakı gördüm” gibi konuşulurdu bazen. Ama tabii büyüyünce öğrendik, “Şu içkiciydi, şu sarhoştı” diye; küçükken herkes aynı geliyor insana. Sumbaşı’na gidip içenler oluyormuş, kimi kuzenlerim de içermiş göl kenarında; bunları hep sonradan duyduk.

Köyün hepsi bizim aileydi işte; tüm amcaların çocukları, torunlar... Herkes tanıdık olduğu için, daha doğrusu başka kimse olmadığı için çoğunlukla insanlar akrabalarıyla evleniyordu. O zamanlar, tansiyonun çok yüksek olduğu zamanlar olmasına rağmen çocuk aklımızla uzaktık her şeyden. Bazı şeylerin farkına varsak da neden böyle olduğunu bilmiyorduk. Köye her gidişimizde bir tabur asker oluyordu girişte mesela. Bir gece köyde bir evden bir eve kaçtığımızı hatırlıyorum; ama palas pandiras, hızlı ve telaşlı. Babamın beni kucaklayıp koşarak götürdüğünü, uzaklarda silah sesleri duyduğumu hatırlıyorum. Hep o anı hatırlarım ama bilemiyorum da o bir rüya mıydı, gerçek miydi, ne kadarı gerçektir.

Bazen büyükler kendi aralarında konuşurken uzak akrabalarından “O gitmiş” diye konuşulduğunu duyardık. Tanımadı-

ğımız isimlerdi zaten. Köye gittiğimizde “Burada başka bir dil konuşuluyor ve ben hiçbir şey anlamıyorum” sıkıntısını çok yaşıyordum. Çocuk olsan da kendini eksik hissediyorsun. Annem küçücük çocukla konuşuyordu, karşılıklı bir şeyler anlıyorlar ve anlaşıyorlardı. “Ben daha büyüğüm o çocuktan ama o benim bilmediğim bir şeyi biliyor” diye düşünürdüm. Köydeki kuzenlerimizden hiç Türkçe bilmeyen de çok vardı çünkü Türkçe bilmek için en az bir okul çağında olmak lazım. Kadınların çoğu okula gitmediği için halalarının, yengelerimin çoğu Türkçe bilmezdi. Ben sık kullanılan şeyleri anlıyordum, “Nasılsın, ne yapıyorsun, kimin oğlusun, görüşürüz, yemek ye, gel, git” gibi şeyleri. Sohbet derinleşince olmuyordu ama. Bir gün tuvaletimi yapmıştım, ellerimi yıkamak için çeşmeye gelmiştim. Annem titizdi, öğretmişti, on kere yıkıyorduk ellerimizi tuvaletten çıkınca. Halamın kızı gibi bir akrabam geldi, en başta azıcık konuştuk, biraz anlıyordum ben de, cevap veriyordum. Sonra anlamamaya başladım. O hâlâ bir şeyler anlatmaya çalışıyor, ben hâlâ ellerimi yıkıyorum. Meğer o da bir şeyler yıkamayı bekliyormuş, en son “Beyyyy” dedi, “Besê” falan bir şeyler dedi. Meğer ‘Yeter çeşmeyi boşalt’ diyormuş. Kürt kadınlarının tepkileri daha bir büyük, neredeyse grotesk oluyor. Bu yüzden o “Beeeyy”i hiç unutmam.

Mahir’in annesi de babası da Türkçeyi okula başladıklarında öğrenmişler. Derslerini öğrenmenin tek yolu Türkçeden geçtiği için uzun süre kendilerini defolu gibi hissetmişler. Bu yüzden çocuklarına Kürtçe öğretmemenin yanı sıra sürekli çocuklarının Türkçelerini ve aksanlarını düzeltirken bulmuşlar kendilerini. Baba tarafındaki kuzenlerin çoğu iki dilli büyümüş, ailenin tek dilli büyüyen ilk fertleri Mahir ve kardeşi. Van’ın kozmopolit yapısından dolayı Mahir’in ilkokuldaki sınıfında Acem, Türk, Kürt karışık ve barış içinde okumuşlar. Bir tek, Kürtlüğü çok belli ve sivri olan çocuklara kendi aralarında Çingene anlamına gelen “Dome” derlermiş. Bu çocuklar da kendilerini onlar kadar Kürt saysa da bizimkiler bu çocuklardan uzak durur, biraz da çekinirlermiş.